

SAKSBEHANDLER
Monica Bache

VÅR DATO
07.05.2026

postmottak@ra.no
www.riksantikvaren.no

VÅR REF.
24/01786-64

DERES REF.

DERES DATO

Adresseinformasjon fylles inn ved ekspedering. Se mottakerliste nedenfor.

Haldenkanalen - Forslag om fredning av deler av Haldenkanalen, flere gnr/bnr, i Aurskog-Høland, Marker, Aremark og Halden kommuner

Brekke sluseanlegg med tilhørende bygningsmiljø i Haldenkanalen. Ett av flere kulturmiljø i kanalen som foreslås fredet. Foto: Trond Isaksen, Riksantikvaren

Vi viser til tidligere utsendt melding om oppstart av fredning datert 28.11.2024, samt tilleggsmelding datert 24.09.2025. På grunnlag av dette foreslår Riksantikvaren å frede 14 kulturmiljøer fra tømmerfløtingen gjennom kanalen fra Skulerud i nord til Tistedal i sør. Kulturmiljøene som inngår i fredningen, strekker seg tidsmessig fra oppstarten av tømmerfløtingsdriften i 1852 til nedleggelsen i 1982. I tillegg foreslår Riksantikvaren å frede utvalgte stoppesteder for fartøyene i kanalen.

Vi ber om at eventuelle merknader til forslaget sendes til Riksantikvaren innen **30. september 2026**.

Riksantikvaren inviterer til et informasjonsmøte om fredningssaken mandag 15. juni kl. 19.00 – 20.00 i kommunestyresalen i Marker rådhus (Storgata 60, 1871 Ørje). Møtet er lagt i sammenheng med et eksisterende møte for Haldenvassdragets Kanalselskap. Påmelding til møtet sendes til monica.bache@ra.no innen 5. juni 2026.

Forslag til vedtak om fredning

Med hjemmel i lov om kulturminner av 9. juni 1978 nr. 50 §§ 15 og 19 foreslår Riksantikvaren fredning av deler av Haldenkanalen, i Aurskog-Høland, Aremark, Marker og Halden kommuner, kulturminne-ID 241336.

Eiendommer som berøres av fredningen:

Kulturmiljø nummer	Navn på kulturmiljø	Eiendomsgrenser	Berørt av paragraf
1	Skulerud	0/1, 137/62, 137/62/1, 137/62/2, 137/63, 137/66, 137/72	§§ 15 og 19
2	Skirfoss	0/1, deler av 1/1, deler av 60/4	§15
3	Neset	0/1, deler av 20/30, deler av 90/140	§§ 15 og 19
4	Ørje	0/1, deler av 91/217, deler av 92/5, deler av 92/38, deler av 519/1, deler av 519/81	§§ 15 og 19
5	Ørjeelva	0/1,	§15

		+ o/1 ved: 86/9, 91/16, 91/23, 91/58, 92/9	
6	Strømselva	o/1, deler av 1/9 2/1, deler av 3/3, deler av 71/1, deler av 71/3, + o/1 ved: 1/2, 1/9 2/1, 3/1 4/3, 4/1, 4/6, 5/3, 71/1, 71/10	§§ 15 og 19
7	Strømsfoss	o/1, deler av 5/1, deler av 5/3, deler av 5/13, 5/17, + o/1 ved 5/3	§§ 15 og 19
8	Brygga nord for Arestad gamle prestegård	o/1, deler av 18/36, deler av 18/92, deler av 18/93	§§ 15 og 19
9	Skodsberg brygge	o/1, deler av 57/1	§§ 15 og 19
10	Krappeto	o/1, 95/3, deler av 96/1, 96/17, deler av 142/1 143/1, + o/1 ved o/1 (95/3)	§§ 15 og 19
11	Brekke	Deler av 96/1, 96/10, deler av 96/16, deler av 142/17, + o/1 ved 142/1 143/1	§§ 15 og 19
12	Brekkeelva	Deler av 96/16, + o/1 ved: 96/1, 142/23, 143/1	§15
13	Bjørnstad-brygga	o/1, deler av 143/7, deler av 143/21, deler av 143/34	§§ 15 og 19
14	Tistedal	o/1, deler av o/1 (70/1), 70/355, 145/3, + o/1 ved: o/1 (70/1), o/1 (143/1), o/1 (149/103), 70/355, 143/17, 143/24, 143/25, 143/27, 145/15, 145/23, 145/30, 145/31, 145/124, 145/126	§§ 15 og 19

Formålet med fredningen

Formålet med fredningen etter kulturminneloven § 15

Formålet med fredningen er å sikre og bevare Haldenkanalen som en representant for de vannbaserte transportsystemene til trelastindustrien i Norge fra 1852 til 1982. Fredningen skal også sikre de utvalgte kulturmiljøene i Haldenkanalen som viktige kulturhistoriske eksempler på industrimiljøer med funksjonelle sammenhenger og sosialhistorie. I tillegg skal fredningen sikre kulturmiljøer knyttet til kanalen som turistmål.

Fredningen skal bidra til å:

- sikre at de arkitektoniske, bygningshistoriske og sosialhistoriske verdiene ved boligene i de utvalgte kulturmiljøene bevares
- sikre at de sosialhistoriske verdiene ved fløterhyttene/hvilebrakkene, jordkjelleren, hageanlegget på Brekke og uteområdet med veianlegg ved Krappeto bevares
- bevare de funksjonelle bygningene som lokstall, smier, pakkhus, lager, trafostasjon, verksteder, uthus, generatorhus, vinsjhus og båthus som viktige eksempler på infrastrukturen rundt tømmerfløtingen
- bevare vinsjhusene på Neset og Tistedal og slusekioskene på Strømsfoss og Brekke med interiør som kilde til kunnskap om driften i vassdraget
- bevare fast inventar som en integrert del av bygningene med fredet interiør
- bevare større løst inventar og tekniske elementer som spesifisert i omfanget
- sikre at den tekniske og vitenskapelige historien ved sluseanleggene på Ørje, Strømsfoss og Brekke samt dammen på Brekke bevares
- sikre at sluseanlegget og dammen under vann på Krappeto bevares som en kilde til kunnskap om utviklingen i kanalen.
- sikre at objektene i vann som stolper, lenser, steinkister og vannivåstav samt steinmur på Skirfoss bevares som tydelige spor etter kanalens tømmerfløtingsvirksomhet
- bevare kraner, slipper, svingskive og pælemaskin som kilde til kunnskap om tømmerfløtingens tekniske installasjoner
- bevare et utvalg brygger som eksempler om transportveien gjennom kanalen

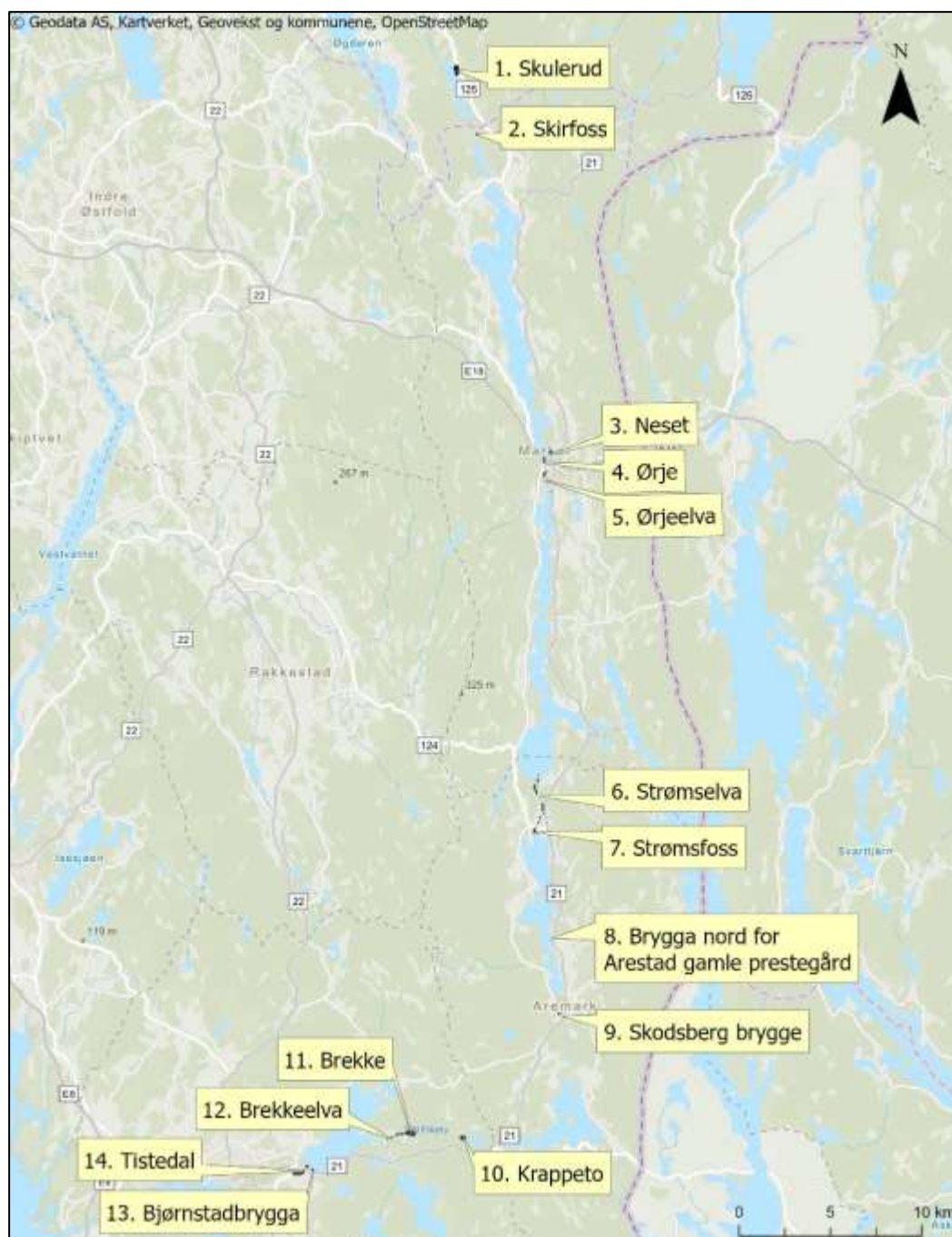
- bevare Krappeto kulturmiljø som et særskilt kulturmiljø med kulturminner og område som er unikt i nasjonal sammenheng. Kulturmiljøet er et tydelig eksempel på endringer i et landskap ved teknologisk og industriell utvikling fra 1800-tallet og ut over 1990-tallet.

Formålet med fredningen etter § 19

Fredningen av områdene rundt kulturminnene fredet etter § 15 skal bidra til å bevare virkningen av kulturminnene i landskapet og miljøet de ligger i, og beskytte vitenskapelige interesser som knytter seg til dem. Fredningen av disse områdene er nødvendig for å sikre de innbyrdes, visuelle og funksjonelle sammenhengene mellom byggverkene, konstruksjonene, uteområdene og infrastrukturen ved kulturmiljøene. Kulturminnene skal oppleves og bevares i sitt opprinnelige og naturlige miljø, der landskapet, vegetasjonen og vannoverflaten utgjør en integrert del av den historiske konteksten.

Omfanget av fredningen

Kulturmiljøene som inngår i fredningen er avmerket på kart under. I vedlegget 'Objekter som inngår i fredningen' er enkeltobjektene innenfor de 14 kulturmiljøene listet og kartfestet. Omfanget av disse er nærmere spesifisert i tabeller nedenfor.

Omfanget for objektene inkluderer følgende:

For bygninger		
Kulturmiljø	Objekt	Omfang
1. Skulerud	Lokstall, smie, pakkhus	Bygningenes eksteriør og hovedkonstruksjon, som inkluderer bærekonstruksjon og hovedelementer som fasade (komposisjon), materialbruk, farger, overflater og overflatebehandling, samt bygningsdeler som vinduer, luker, dører, gerikter, listverk, pipeløp over tak og detaljer som fastmonterte lamper og dekor mv.
3. Neset	Verksted, uthus, vinsjhus, lager/verksted	
4. Ørje	Slusekiosk, slusemesterbolig, sluseassistentbolig, uthus, 2 lagerhus, hvilebrakke	
6. Strømselva	Fløterhytte	
7. Strømsfoss	Slusekiosk, slusemesterbolig, uthus, jordkjeller, fløterhytte	
10. Krappeto	Inspektørbolig, fløterbolig, 3 uthus	
11. Brekke	5 slusekiosker, slusemesterbolig, uthus, sluseassistentbolig, verksted, smie, 2 fløterhytter	
14. Tistedal	Båthus, generatorhus, trafostasjon, vinsjhus, verksted	
3. Neset	Vinsjhus	Interiør med konstruksjon som innvendige bærevegger og hovedelementer som materialbruk, overflater og overflatebehandling samt bygningsdeler som vinduer, dører, gerikter, listverk og fast inventar. Til fast inventar regnes blant annet hyller, benker, skap, lamper, maskiner og tekniske installasjoner som er fastmontert.
7. Strømsfoss	Slusekiosk	
11. Brekke	5 slusekiosker	
14. Tistedal	Vinsjhus	

Før tekniske og industrielle kulturminner		
Kulturmiljø	Objekt	Omfang
4. Ørje	Sluseanlegg	Sluseanlegg med fundament, slusekamre med porter, gangbane, rekkverk og tekniske installasjoner for å betjene slusene
7. Strømsfoss	Sluseanlegg	
11. Brekke	Nye Brekke sluser	
1. Skulerud	Tømmerkran	Kraner med hele konstruksjonen inkludert fundament, tekniske installasjoner, bærekonstruksjon, fasade og materialbruk
3. Neset	Brygge med kran, Kran	
1. Skulerud	Svingskive	Svingskive og slipp med hele konstruksjonen inkludert fundament, tekniske installasjoner, bærekonstruksjon og materialbruk
3. Neset	Båtslipp med skinner og vogn	
14. Tistedal	Båtslipp med skinner og vogn	
3. Neset	Oppbevaringsplass	Oppbevaringsbukk for løse elementer på Neset, inkludert fundament og skinner
5. Ørjeelva	Pælemaskin	Pælemaskin med hele konstruksjonen inkludert materialbruk, flyteelementer, bærekonstruksjon og tekniske installasjoner
11. Brekke	Brekke dam	Dam med hele damkonstruksjonen med tilhørende manøvreringshus, inkludert fasader og materialbruk
Løst inventar/ løse tekniske elementer:		
3. Neset	Båtslipp med skinner og vogn, Oppbevaringsplass	- Slippvogner med tilhørende flyteelementer og bærekonstruksjon
14. Tistedal	Båtslipp med skinner og vogn	
3. Neset	Oppbevaringsplass	- Flyteelement - Frittstående vinsj
3. Neset	Kran	- Demontert taljekrok ved verkstedet tilknyttet kran

3. Neset	Vinsjhus	- To taljer ved vinsjhuset
----------	----------	----------------------------

For objekter i vann			
Kulturmiljø	Objekt	Omfang	
2. Skirfoss	2 lenserekker	Stolper, lenser, steinkister og vannivåstav med hele konstruksjonen inkludert fundament, materialbruk, stabiliserende støtteutstyr som utstikkere/ lensestøtter, samt bolter, kjetting og andre festeanordninger til land	
5. Ørjeelva	2 stolperrekker, 3 dobbeltstolper, 3 enkeltstolper		
6. Strømselva	16 steinkister, 7 lenserekker, 2 dobbeltstolper, 4 enkeltstolper, 1 kjærring		
7. Strømsfoss	1 ganglense, 3 stolperrekker		
10. Krappeto	1 lenserekke		
11. Brekke	1 steinkiste, 1 ganglense, 1 lenserekke, 3 stolperrekker, 1 vannivåstav		
12. Brekkeelva	6 stolperrekker, 3 enkeltstolper, 1 kjærring		
14. Tistedal	2 kjærringrekker, 9 stolperrekker, 4 kjærringer, 4 stolpe og stolperrekker, 1 enkeltstolpe, 1 dobbeltstolpe, 1 lenserekke med kjærringer		
1. Skulerud	Brygge		Brygger og steinmur med hele konstruksjonen inkludert fundament, landfeste og materialbruk, samt fastmonterte skilt og stolper tilknyttet formålet med fredningen
2. Skirfoss	Steinmur		
3. Neset	Brygge med kran		
4. Ørje	Fastbrygge		
8. Brygga nord for Arestad gamle prestegård	Brygge		

9. Skodsberg brygge	Brygge	
11. Brekke	Fastbrygge oppstrøms	
13. Bjørnstadbrygga	Bjørnstadbrygga	
14. Tistedal	Brygge	
10. Krappeto	Sluseanlegg over og under vann, Demning under vann	Rester og spor etter demning og sluseanlegg under vann med tilhørende fundament, landfester og synlige installasjoner over vann
11. Brekke	Gamle Brekke sluseanlegg	

For uteområder		
Kulturmiljø	Objekt	Omfang
10. Krappeto	Veianlegg	Veianlegg med tursti, terrengformasjon, vegetasjon, siktlinjer, konstruksjoner, strukturer og elementer som steinsetting, benk, trapp og rekkverk
10. Krappeto	Område foreslått fredet etter § 15	Uteområde med terrengformasjon, vannflate, vegetasjon, siktlinjer, konstruksjoner, strukturer og elementer som plen, beplantning, steinsetting, benk, trapper, gjerder, flaggstang, tømmerkonstruksjon i vann, fundament fra tidligere bygninger samt inskripsjon i fjell

11. Brekke	Hageanlegg	Hageanlegg med terrengformasjon, vegetasjon, siktlinjer, konstruksjoner, strukturer og elementer som grusflater, plen, steinsetting, trapper, bed, beplantning, gjerde, flaggstang og eventuelle spor etter tidligere opparbeidet hagestruktur.
1. Skulerud	Område rundt Skulerud kulturmiljø	Områder fredet etter § 19
3. Neset	Område rundt verkstedet, Område rundt slippen	
4. Ørje	Område rundt Ørje kulturmiljø	
6. Strømselva	Område rundt fløterhytta	
7. Strømsfoss	Område rundt Strømsfoss kulturmiljø	
8. Brygga nord for Arestad gamle prestegård	Område rundt brygga	
9. Skodsberg brygge	Område rundt Skodsberg brygge	
10. Krappeto	Område rundt Krappeto kulturmiljø	
11. Brekke	Område rundt Brekke kulturmiljø	
13. Bjørnstadbrygga	Område rundt Bjørnstadbrygga	
14. Tistedal	Område rundt båtslippen - Vadet, Området rundt verkstedet -Tangen	

Bestemmelser i kulturminneloven som gjelder for de fredete kulturminnene

Fredningsbestemmelsene gjelder de fredete kulturminnene og områdene slik de er beskrevet i fredningsomfanget, se avsnitt ovenfor. I tillegg til fredningsbestemmelsene under, gjelder kulturminneloven §§ 15 a, 16, 17, 18, 19 tredje ledd og 21. I tillegg gjelder forskrift om fastsetting av myndighet mv. etter kulturminneloven.

Fredningen medfører at det må søkes om dispensasjon til å sette i gang alle typer tiltak som går ut over vanlig vedlikehold / ordinær skjøtsel. jf. kulturminneloven § 15 a og § 19 tredje ledd. Oppstår det tvil om hva som anses som vanlig vedlikehold / ordinær skjøtsel, skal fylkeskommunen kontaktes på forhånd. Fylkeskommunen kan i særlig tilfelle gi dispensasjon, ev. på visse vilkår, fra vedtaket om fredning for tiltak som ikke medfører vesentlige inngrep. Tiltak som eier har fått dispensasjon til, vil i enkelte tilfeller også kreve tillatelse etter plan- og bygningsloven eller andre regelverk. Eier må avklare dette med rette myndighet.

Forslag til bestemmelser etter kulturminneloven § 15

Kulturminnene skal behandles og forvaltes på en slik måte at de kulturhistoriske verdiene de representerer blir ivaretatt.

Det er ikke tillatt å foreta inngrep i de fredete kulturminnene. Med inngrep menes:

- a) å rive, flytte, bygge om, endre, forandre materialer eller farger, eller foreta andre endringer som går ut over vanlig vedlikehold / ordinær skjøtsel
- b) å skifte ut bygningselementer/konstruksjonselementer/materialer eller forandre overflater som presisert i omfanget.
- c) å skade eller fjerne fast inventar som presisert i omfanget
- d) å skade eller permanent fjerne teknisk utstyr / maskineri / løse elementer fra kulturminnene som presisert i omfanget
- e) å endre terreng, grave ut, sprengte, planere, fylle opp eller foreta andre landskapsinngrep på land eller i vann.

- f) etablering av alle former for ny bebyggelse, nye anlegg og strukturer og større faste konstruksjoner.
- g) å fjerne eller endre objekter, konstruksjoner, strukturer og materialer eller elementer som for eksempel fundament, murer, trapper, stier, bed og rabatter, eller rester etter slike
- h) å felle eller skade sentrale enkeltstående/solitære og/eller eldre trær
- i) å fjerne flerårig vegetasjon som for eksempel trær, busker og stauder.
- j) reetablering/fornyning av vegetasjon som endrer opprinnelig struktur og uttrykk
- k) andre aktiviteter som kan medføre fare for skader eller ødeleggelse på de fredete kulturminnene/kulturmiljøene

Eier kan søke fylkeskommunen om dispensasjon fra fredningen til følgende tiltak:

- l) tilbakeføring av kulturminnene til opprinnelig eller tidligere utseende og konstruksjoner/utforming. Forutsetningen er at tiltaket kan gjøres på et sikkert, dokumentert grunnlag eller med utgangspunkt i historiske spor.
- m) forsvarlig drift av kanalen og damanlegg som del av et regulert vassdrag. Det vil si at fylkeskommunen skal gi dispensasjon for begrunnende og nødvendige sikkerhetstiltak eller andre krav etter til enhver tid gjeldene lovverk. Slike tiltak skal så langt det er mulig tilpasses fredningens formål.
 - a. av sikkerhetsmessige årsaker stilles det ingen krav til at tradisjonelle arbeidsmetoder eller tidstypiske materialer eller tilpasninger skal følges ved vedlikehold av de delene av anleggene som helt eller delvis befinner seg i vann. Forutsetningen er at resultatet av tiltaket ligger visuelt nært opp til opprinnelig utførelse.
- n) nødvendig sikring, oppgradering og vedlikehold av damanlegget på Brekke som følge av vannressursloven med tilhørende forskrifter. Eventuelle tiltak skal, så langt det er mulig, ta hensyn til kulturminnenes verneverdi.
- o) andre nødvendige sikkerhetstiltak, som gjerder/skilt. Eventuelle tiltak skal, så langt det er mulig, ta hensyn til kulturminnenes verneverdi.
- p) tilrettelegging for formidling av den historiske virksomheten ved anlegget eller annen bruk av anlegget så lenge det ikke er i strid med fredningens formål.

- q) erstatning av stolper, lenser og steinkister med lignende objekter av samme materiale og form

Tiltak som er tillatt uten dispensasjon

Vanlig vedlikehold / ordinær skjøtsel kan gjennomføres uten dispensasjon fra fredningen:

- r) For byggverk: Med vanlig vedlikehold menes rutinemessig arbeid for å opprettholde kulturminnenes tilstand, for eksempel overflatebehandling og reparasjon av bygningselementer i samsvar med opprinnelig eller eksisterende teknikk, utførelse, farge og materialbruk.
- s) For tekniske og industrielle kulturminner: Med vanlig vedlikehold menes rutinemessig arbeid som bidrar til å opprettholde kulturminnenes tilstand, som tradisjonell intervallutskifting av deler med tradisjonelle materialer og metoder tilpasset objektenes egenart.
- t) For uteområdene: Med ordinær skjøtsel menes rutinemessig arbeid som er nødvendig for å opprettholde en ønsket tilstand og hindre forfall. For eksempel klipping av plen, ugrasluking, gjødsling, vedlikeholdsbeskjæring av busker og trær, tynning av kratt, fjerning av død vegetasjon og holde tilbake fremmedarter med høy risiko for spredning.

Andre tiltak:

- u) Tiltak som i eventuelle nødssituasjoner må gjøres av sikkerhetshensyn, kan gjennomføres uten dispensasjon. I slike situasjoner skal det, så langt det er mulig, tas hensyn til kulturminnenes verneverdi. Tiltaket skal umiddelbart meddeles fylkeskommunen. Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) kan gi pålegg om tiltak ved tidskrisiske situasjoner og lignende med hjemmel i vannressursloven § 40.
- v) Pælemaskinen i Ørjeelva kan flyttes til andre deler av Haldenkanalen på land eller i vann, men fylkeskommunen må orienteres om ny plassering.
- w) Ganglense 241336-114 i Brekke kulturmiljø kan flyttes til opprinnelig plassering langs fjellet ved sluseanlegget.

Forslag til bestemmelser etter kulturminneloven § 19

Innenfor det fredete området skal det ikke foregå virksomhet eller ferdsel som kan motvirke formålet med fredningen. Med virksomhet menes:

- a) alle former for ny bebyggelse og anlegg
- b) å rive, flytte, skade, fjerne eller endre konstruksjoner/objekter/strukturer/belegg/ vegetasjon
- c) etablering og utvidelse av vei eller parkeringsplass
- d) oppsetting av permanente gjerder og skilt og andre faste installasjoner
- e) tiltak i vassdraget (for eksempel mudring, dumping av masser, etablering av brygger)

Ferdsel som kan motvirke formålet med fredningen kan for eksempel være motorisert ferdsel på land og i vann som kan medføre fare for fredete objekter eller fredet område gjennom vekttrykk eller høy fart.

Oppstår det tvil om slik virksomhet eller ferdsel vil motvirke formålet med fredningen eller endre opplevelsen av de fredete kulturminnene i miljøet, skal fylkeskommunen kontaktes.

Eier kan søke fylkeskommunen om dispensasjon fra fredningen til følgende tiltak:

- f) tilbakeføring til opprinnelig eller tidligere utseende og konstruksjoner/utforming. Forutsetningen er at tiltaket kan gjøres på et sikkert, dokumentert grunnlag eller med utgangspunkt i historiske spor.
- g) tilrettelegging for formidling av den historiske virksomheten ved anlegget eller annen bruk av anlegget, så fremt tilretteleggingen ikke går på bekostning av opplevelsen av kulturminnene fredet etter § 15.
- h) tiltak og krav etter lovverk knyttet til vassdragsregulering og kraftproduksjon, eller andre nødvendige sikkerhetstiltak, som gjerder/skilt. Slike tiltak skal så langt det er mulig tilpasses fredningens formål.
- i) gjenoppføring av mannskapsbrakke i Vadet i Tistedal. Bygningen må bygges i eksteriørmessig tilnærmet kopi, på dokumentert grunnlag. Bygningen kan

romme nye funksjoner og fasiliteter innvendig. Eventuelle byggeplaner må gjøres i nært samarbeid med og godkjennes av kulturmiljømyndigheten.

Tiltak som er tillatt uten dispensasjon

Vanlig vedlikehold / ordinær skjøtsel kan gjennomføres uten dispensasjon fra fredningen:

- j) For byggverk: Med vanlig vedlikehold menes rutinemessig arbeid for å opprettholde kulturminnenes tilstand, for eksempel overflatebehandling og reparasjon av bygningselementer i samsvar med opprinnelig eller eksisterende teknikk, utførelse, farge og materialbruk.
- k) For tekniske installasjoner / infrastruktur: Med vanlig vedlikehold menes rutinemessig arbeid som bidrar til å opprettholde kulturminnenes tilstand, som tradisjonell intervallutskifting av deler med tradisjonelle materialer og metoder tilpasset objektenes egenart.
- l) For uteområdene: Med ordinær skjøtsel menes rutinemessig arbeid som er nødvendig for å opprettholde en ønsket tilstand og hindre forfall. For eksempel klipping av plen, ugrasluking, gjødsling, vedlikeholdsbeskjæring av busker og trær, tynning av kratt, fjerning av død vegetasjon og holde tilbake fremmedarter med høy risiko for spredning.

Andre tiltak:

- m) Tiltak som i eventuelle nødssituasjoner må gjøres av sikkerhetshensyn, kan gjennomføres uten dispensasjon. I slike situasjoner skal det, så langt det er mulig, tas hensyn til kulturminnenes verneverdi. Tiltaket skal umiddelbart meddeles fylkeskommunen. Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) kan gi pålegg om tiltak ved tidskrisiske situasjoner og lignende med hjemmel i vannressursloven § 40.

Forvaltnings-/skjøtselsplan

Det kan i samarbeid med fylkeskommunene utarbeides en forvaltnings-/skjøtselsplan for de fredete kulturmiljøene. Forvaltnings-/skjøtselsplanen skal rulleres ved behov.

Begrunnelse for forslag om fredning

Tømmerfløting har spilt en avgjørende rolle i utviklingen av norsk industri og økonomi. Denne formen for transport muliggjorde effektiv flytting av store mengder tømmer fra skogsområder til industriområder, og la grunnlaget for fremveksten av tømmer- og papirbaserte næringer langs elver og innsjøer over hele landet, samt salg. Anleggene som ble bygget for å håndtere fløtingen forteller en viktig historie om hvordan naturressurser ble utnyttet strategisk for industriell vekst og eksport.

Haldenkanalen har hatt en sentral rolle i transporten av tømmer fra skogsområdene i Akershus og Østfold til sagbruk og eksporthavner rundt Halden. Tilknyttede kanaler som Sootkanalen og Otteidkanalen fraktet tømmer fra norske og svenske innlandsskoger ut til Haldenkanalen. Langs kanalen vokste det frem en rekke industrier direkte knyttet til tømmerfløtingen, og flere tettsteder har sin opprinnelse i de industribaserte virksomhetene som oppsto langs vassdraget. I tillegg til tømmertransport hadde kanalen betydning som ferdselsåre for både varer og mennesker, spesielt i perioden før jernbaner og moderne veiforbindelser var etablert.

Haldenkanalen har vært en del av Riksantikvarens bevaringsprogram for tekniske og industrielle kulturminner, og er valgt ut som en av 15 representanter for vår nasjonale industrihistorie. De 15 anleggene er vurdert til å ha nasjonal verdi som kilde til utviklingen av det moderne Norge. Flere av anleggene i bevaringsprogrammet er knyttet til trelastindustri, hvor Haldenkanalen representerer tømmerfløtingen som en helt sentral del av den industrielle prosessen av trelast.

Haldenkanalen har høy opplevelsesverdi og bruksverdi knyttet til kanaliseringen av Haldenvassdraget, og er flere steder tilrettelagt for besøkende. Kanalen er en vesentlig kulturhistorisk kilde om trelastindustrien på 1800-1900-tallet. Det er et viktig teknisk og industrielt kulturmiljø, som er godt bevart og har høy grad av arkitektonisk,

teknologisk og sosialhistorisk verdi. Objektene valgt ut til fredning utgjør til sammen et helhetlig teknisk og kulturhistorisk miljø som dokumenterer kanalens utvikling over tid, og har vesentlig kulturhistorisk verdi på sine måter:

- Fredningen omfatter blant annet tre operative sluseanlegg med tilhørende tekniske installasjoner. Sluseanleggene har til sammen en total løftehøyde på 39 meter, og illustrerer den teknologiske utviklingen innen sluseteknologi over tid – fra manuell drift ved Ørje, via hydraulisk drift ved Strømsfoss, til helelektrisk drift ved Brekke.
- Boligene, hvilebrakkene/fløterhyttene, jordkjeller, hageanlegget og uteområdet som er foreslått fredet etter § 15, illustrerer den sosialhistoriske siden av virksomheten. De viser hvordan rekreasjon, trivsel og grunnleggende menneskelige behov var integrerte deler av driften i Haldenkanalen.
- De funksjonelle bygningene som lokstall, smier, pakkhus, lager, trafostasjon, verksteder, uthus, generatorhus, vinsjhus og båthus sørget for de praktiske og logistiske behovene knyttet til driften i vassdraget, og er viktige eksempler på infrastrukturen som krevdes for kontinuerlig drift i tømmerfløtingen.
- Kraner, slipper, svingskive og pælemaskin var vesentlige elementer i Haldenkanalen fordi de gjorde det mulig å håndtere de tunge og krevende arbeidsoppgavene som fulgte med kanaldriften.
- Dammen på Brekke hadde stor betydning for Haldenkanalen fordi den førte til omfattende landskapsendringer både på Brekke og i Stenselva, inkludert sluseanlegget og demningen på Krappeto. Dammen ble bygget integrert med det nye sluseanlegget på Brekke, noe som var uvanlig for sin tid.
- Sluseanlegget og demningen under vann på Krappeto viser til et kulturmiljø som i sin tid var svært viktig for driften i kanalen, men som ble betydelig endret etter etableringen av Brekke dam i 1924.
- Bryggene var knutepunkter for passasjertrafikk, varetransport/tømmer og møteplasser mellom vannveien og lokalsamfunnene. De viser hvordan kanalen fungerte som rekreasjon- og transportåre, og er viktige i fortellingen om turistattraksjonen "Den store rundreisen" som involverte en reise med fartøy i Haldenkanalen og jernbane til og fra Oslo via Skulerud og Tistedal.

- Objektene i vann som stolper, lenser og steinkister har stor opplevelsesverdi, og vitner om både utfordringene og de praktiske løsningene som muliggjorde tømmerfløting og kanaltrafikk i Haldenkanalen.

I enkelte kulturmiljøer langs kanalen er fredningsomfanget utvidet fra den opprinnelige oppstartsmeldingen fra 2018 og innspill fra oppstartsmeldingen fra 2024, for å sikre at helheten i kulturmiljøet ivaretas, mens det andre steder har vært nødvendig å avgrense omfanget for å fokusere på de mest sentrale kulturminnene i disse områdene. På Krappeto står to uthus som er dokumentert bygget etter tømmerfløtningsdriften opphørte i 1982. Disse er likevel med i fredningen da de erstattet tidligere uthus i samme plass og er en del av kulturmiljøet som en helhet.

Haldenkanalen inngår i en overordnet verdikjede knyttet til skogsdrift, fløtingsvirksomhet og industriell utvikling langs vassdragene i Akershus og Østfold. Flere tilhørende kulturmiljøer, som blant annet Sootkanalen, Otteidkanalen og Ørje Brug, utgjør sentrale deler av denne helheten og belyser ulike ledd i verdiskapingen og infrastrukturen langs Haldenvassdraget. Selv om de tilhørende kulturmiljøene historisk sett har vært funksjonelt tilknyttet hverandre, er Riksantikvarens fredning avgrenset til den kanaliserte delen av Haldenvassdraget, Haldenkanalen, med tømmerfløtingen og samferdselen i kanalen. Haldenkanalen er et særlig godt bevart kulturmiljø geografisk avgrenset for fartøy mellom Skulerud og Tistedal. Den geografiske avgrensningen følger landskapet, som hindret videre kanalisering av vassdraget og bidro til at kanalen innenfor dette strekket ble ferdigstilt som et sammenhengende system. Selv om andre tilhørende kulturmiljøer inngår i den samme verdikjeden, er disse vurdert som selvstendige og separate historiske kulturmiljø og er derfor ikke omfattet i fredningen.

Områder fredet etter kulturminneloven § 19

Områdene som foreslås fredet etter kulturminneloven § 19 utgjør en viktig ramme rundt de kulturminnene som foreslås fredet etter § 15. Områdene er avgjørende for å ivareta kulturmiljøets autentisitet, opplevelsesverdi og funksjonelle forbindelser.

Områdene bidrar til å bevare kulturmiljøenes lesbarhet, og sikrer at kulturminnene kan oppleves i sitt naturlige miljø.

Selv om vassdraget i sin helhet er en naturlig del av transportsystemet i Haldenkanalen, har Riksantikvaren vurdert at de foreslåtte områdene ivaretar de mest sentrale kvalitetene ved kanalen uten at det beslaglegger for store vannarealer.

Historien til områdene, funksjonene mellom kulturminnene og den helhetlige sammenhengen de inngår i, er sentrale begrunnelser for fredningen. Dette fremgår tydelig av bestemmelsene, som understreker at det ikke er ønskelig med endringer i de foreslåtte områdene som kan svekke kulturmiljøenes verdi.

Beskrivelse av kulturminnet

Haldenkanalen utgjør den opparbeidede delen av Haldenvassdraget og strekker seg over en lengde på om lag 80 kilometer, fra Skulerud i nord til Tistedal i sør. Kanalen består av en rekke større innsjøer forbundet gjennom smale elveløp og sund. Kanalen passerer gjennom fylkene Akershus og Østfold, med kommunene Aurskog-Høland, Marker, Aremark og Halden.

Haldenkanalen ble anlagt for å effektivisere tømmertransporten mellom Skulerud og Tistedal. Arbeidet ble igangsatt i 1852, under ledelse av Engebret Soot. De første sluseanleggene i Haldenkanalen ble etablert i Stenselven ved Brekke, etterfulgt av Krappeto sluser, som sto ferdig i 1856. I 1860 ble sluseanleggene ved Strømsfoss og Ørje satt i drift. Kanalen ble fullstendig i 1862, da det ble sprengt fjell ved Skirfoss sør for Skulerud, noe som gjorde det mulig å oppnå sammenhengende farbar vannvei mellom Skulerud og Tistedal. Kanalen var i aktiv bruk frem til 1982, da tømmerfløtingen ble avviklet. I tillegg til tømmerfløting, var kanalen en del av "den store rundreisen" som var en populær turistattraksjon med bruk av fartøy i kanalen og jernbane på land.

I vedlagte dokumentasjonsvedlegg er det utdypende informasjon om kulturmiljøene og nærmere beskrivelse av objektene og områdene som er valgt ut til fredning.

Tilstand

Anlegget har mottatt økonomisk støtte fra kulturmiljøforvaltningen siden 2009. Siden 2013 har Haldenkanalen vært innskrevet i Riksantikvarens bevaringsprogram for tekniske og industrielle kulturminner. Målet for dette programmet er å jobbe systematisk for å heve kulturminnenes tilstandsnivå til et ordinært vedlikeholdsnivå. Siste registrering av objektene i bevaringsprogrammet ble gjort i 2024 av Haldenvassdragets kanalselskap hvor overordnet tilstandsgrad på anlegget som helhet ble satt til tilstandsgrad 1 (ordinært tiltaksbehov). Fredningssaken inkluderer flere objekter enn objektene i bevaringsprogrammet. Riksantikvaren har vurdert disse i 2025, hvor overordnet tilstandsgrad som helhet er satt til tilstandsgrad 2 (moderat tiltaksbehov). Utdypende tilstandsgrad per objekt foreligger i dokumentasjonsvedlegg del 1. Det er ikke registrert tilstandsgrad på objekter i vann (stolper, lenser og steinkister) da disse kan erstattes etter behov, jf. bestemmelse q) under § 15. Uteområder fredet etter § 15 og 19 eller sluseanlegget og dammen under vann på Krappeto er ikke tilstandsregistrert da dette ikke anses som formålstjenlig.

Eiendomsforhold

Det er en lengre liste med eiere innenfor de fredete kulturmiljøene. Oppstilling av eiendomsforhold ligger i vedlegget "Eieroversikt". For objektene i vann på umatrikulert grunn er eierskap uavklart. Eiendommer nærmest objektene i vann er listet som mulige berørte parter.

Riksantikvarens myndighet

Myndigheten til å fatte fredningsvedtak etter kulturminneloven §§ 15 og 19 er delegert fra Klima- og miljødepartementet til Riksantikvaren, jf. forskrift om fastsetting av myndighet mv. etter kulturminneloven § 2 (4). Fredningen gjøres etter særskilte regler om saksbehandling jf. kulturminneloven § 22.

Forholdet til annet lovverk

I forbindelse med fredning vurderes forhold til annet relevant lovverk. Vanligvis omfatter det forholdet til naturmangfoldloven og plan- bygningsloven, men også annet lovverk skal vurderes der det er relevant. I dette tilfelle er vannressursloven og vassdragsreguleringsloven særlig relevant.

Naturmangfoldloven

Som en del av saksutredningen skal det gjøres en vurdering av om vedtaket er av slik karakter at det kan utgjøre risiko for skade på naturmangfoldet. Dette følger av naturmangfoldloven §§ 8-12, jf. § 7.

Det er gjort søk i Artsdatabankens Artskart og Miljødirektoratets Naturbase den 10.09.2025 for å sikre at beslutningen bygger på tilstrekkelig kunnskap.

I de berørte områdene er det registrert en rekke arter som er truet eller som utgjør risiko for skade (fremmedarter). Under bestemmelse t) under § 15 og l) under § 19 er det spesifisert at arter med høy risiko for spredning kan holdes tilbake som del av ordinær skjøtsel.

Fredningen av Haldenkanalen vil ikke innebære noen endring av dagens situasjon, derfor vurderer Riksantikvaren at fredningen ikke vil ha negative virkninger på naturmangfoldet.

Plan- og bygningsloven

Kulturminneloven er en særlov. Den gjelder derfor foran generelle lover som plan- og bygningsloven. Dette innebærer at det med hjemmel i plan- og bygningsloven ikke kan vedtas bestemmelser som er i strid med kulturminneloven. Dersom det er motstrid mellom bestemmelser gitt i eller i medhold av plan- og bygningsloven og kulturminneloven, vil bestemmelsene i kulturminneloven gå foran.

Kulturmiljøene i Haldenkanalen som Riksantikvaren foreslår fredet inngår i en rekke vedtatte regulerings- og kommunale (del) planer:

1. Skulerud: [reguleringsplan for Skulerud brygge og stasjonsområde 2010](#)
2. Skirfoss: [Kommuneplan Marker kommune 2005-2017](#)
3. Neset:
 - [Reguleringsplan for Mosebyneset](#)
 - [Kommunedelplan Ørje 2007-2019](#)
 - [Kommuneplan Marker kommune 2005-2017](#)
4. Ørje:
 - [Kommunedelplan Ørje 2007-2019](#)
 - [Kommuneplan Marker kommune 2005-2017](#)
 - reguleringsplan for [E-18 Ørje-Eidsberg grense](#)
5. Ørjeelva:
 - [Kommunedelplan Ørje 2007-2019](#)
 - [Kommuneplan Marker kommune 2005-2017](#)
6. Strømselva: [Kommuneplanens arealdel Aremark 2020-2032](#)
7. Strømsfoss:
 - Områderegulering - [Omregulering av Strømsfoss](#)
 - [Kommuneplanens arealdel Aremark 2020-2032](#)
8. Brygga nord for Arestad gamle prestegård: [Kommuneplanens arealdel Aremark 2020-2032](#)
9. Skodsberg brygge:
 - reguleringsplan for [Skodsbergåsen hyttefelt](#)
 - [Kommuneplanens arealdel Aremark 2020-2032](#)
10. Krappeto: [Kommuneplanens arealdel 2023-2035 \(Halden\)](#)
11. Brekke: [Kommuneplanens arealdel 2023-2035 \(Halden\)](#)
12. Brekkeelva: [Kommuneplanens arealdel 2023-2035 \(Halden\)](#)
13. Bjørnstadbrygga: [Kommuneplanens arealdel 2023-2035 \(Halden\)](#)
14. Tistedal:
 - [Kommuneplanens arealdel 2023-2035 \(Halden\)](#)
 - reguleringsplan for [Veden](#)
 - reguleringsplan for [Store Bjørnstad](#)
 - reguleringsplan for [Tangen](#)
 - reguleringsplan for [Kokkehaugen](#)

- reguleringsplan for [Tistedal sentrum](#)

Annet lovverk

De foreslåtte fredete kulturmiljøene i Haldenkanalen reguleres av lov om vassdrag og grunnvann (vannressursloven) og lov om regulering og kraftutbygging i vassdrag (vassdragsreguleringsloven) med tilhørende forskrifter. Disse lovene skal sikre forsvarlig bruk og forvaltning av Haldenvassdraget i sin helhet, hvor de foreslåtte kulturmiljøene ligger. I tillegg gjelder blant annet følgende regelverk og vernetiltak:

- Forskrift om rammer for vannforvaltningen (2006), som har som formål "å gi rammer for fastsettelse av miljømål som skal sikre en mest mulig helhetlig beskyttelse og bærekraftig bruk av vannforekomstene".
- Forskrift om sikkerhet ved vassdragsanlegg (damsikkerhetsforskriften) (2009) som har som formål å "fremme sikkerhet ved vassdragsanlegg og forebygge skade på mennesker, miljø og eiendom".
- Energiloven (1990) som kommer til anvendelse på produksjon, omforming, overføring, omsetning, fordeling og bruk av energi.
- Haldenvassdraget er vernet etter Verneplan for vassdrag (1973) som har som formål å verne vassdraget mot ny vannkraftutbygging.
- Rikspolitiske retningslinjer for vernede vassdrag (1995) som gir føringer om å "unngå inngrep som reduserer verdien for landskapsbilde, naturvern, friluftsliv, vilt, fisk, kulturminner og kulturmiljø".
- Haldenkanalen er et utvalgt KULA-område (Kulturmiljø og landskap av nasjonal interesse) valgt ut av Riksantikvaren, som et område med særlig høy kulturhistorisk verdi. KULA-områdene skal tas hensyn til i arealplanlegging for å sikre at kulturhistoriske verdier blir ivaretatt.

I forslag til fredning av Haldenkanalen er det lagt inn bestemmelser som skal sikre at tekniske krav etter annet regelverk kan gjennomføres. Slike tiltak skal så langt det er mulig tilpasses fredningens formål. Hvis det likevel skulle være motsetning mellom fredningen og en annen særlov, må dette løses etter alminnelige rettskildeprinsipper. Valg av tiltak etter disse lovene bør, så langt det er mulig, ta hensyn til formålet med fredningen og utformes i samarbeid med kulturmiljømyndigheten.

Praktisk informasjon

Kontaktinformasjon

Det er den aktuelle fylkeskommunen til kulturmiljøene (Akershus fylkeskommune og Østfold fylkeskommune) som har ansvaret for forvaltningen av fredete kulturmiljø i deres fylke. Fylkeskommunen svarer også på spørsmål om dispensasjoner og tilskudd. I tillegg kan Riksantikvaren kontaktes for spørsmål om selve fredningssaken.

Ansvar for vedlikehold

Eier eller bruker har ansvar for vedlikehold av de fredete kulturmiljøene. Informasjon om vedlikehold, skjøtsel og dispensasjon finner du på [Riksantikvarens nettsider](#).

Økonomiske tilskudd

Det finnes tilskuddsordninger for eiere og brukere av kulturminner. Informasjon om dette finner du på [Riksantikvarens nettsider](#) eller ved å kontakte relevant fylkeskommune.

Det gis normalt ikke tilskudd til fredete kulturminner som eies av det offentlige.

Bakgrunnen for fredningssaken

Haldenkanalen er en del av Riksantikvarens bevaringsprogram for tekniske og industrielle kulturminner. Alle de 15 anleggene i bevaringsprogrammet har vært forvaltet som fredete siden de ble innlemmet i programmet, selv om det kun har vært enkelte som offisielt har hatt status som fredet anlegg. I 2017 ble det besluttet å frede de resterende anleggene, slik at alle 15 anlegg blir fredet for all fremtid.

Sakshistorikk

Melding om oppstart av fredningssak ble opprinnelig sendt ut 31. august 2018. 20. april 2020 sendte Riksantikvaren ut et brev med informasjon om at arbeidet med fredningssaken måtte utsettes. I 2024 gjenopptok Riksantikvaren fredningssaken.

Melding om oppstart av fredningssak

Grunneiere, eiere, kommunene og fylkeskommunene fikk i brev av 28.november 2024 fra Riksantikvaren melding om oppstart av fredningssak, jf. kulturminneloven § 22 nr. 1. Melding om oppstart ble samtidig kunngjort i avisene Halden Arbeiderblad, Sarpsborg Arbeiderblad, Rakkestad Avis, Smaalenenes Avis og Indre Akershus Blad i perioden 29.november - 05.desember 2024.

Det ble gitt en frist til 17. januar 2025 til å komme med merknader.

Merknader med Riksantikvarens kommentarer

Det kom inn i alt 13 merknader til melding om oppstart av fredningssak. Merknadene er her kort gjengitt med Riksantikvarens kommentarer:

1. Statens vegvesen

Det er viktig for Statens vegvesen at fredningen av nærliggende objekter med tilhørende bestemmelser i minst mulig grad kompliserer drift og vedlikehold av brua på E18 (Ørje Kanal). Det er viktig å ha tilgang til arealene ved og under brua for inspeksjoner og vedlikeholdstiltak.

Riksantikvarens kommentarer

Riksantikvaren takker for innspillet. Dersom Statens vegvesens inspeksjon og vedlikeholdstiltak ikke skader eller endrer på omkringliggende foreslått fredet kulturmiljø er det ikke nødvendig at Statens vegvesen må sende dispensasjon til fylkeskommunen for tiltaket.

2. Aremark kommune

Aremark kommune bemerker at Brygga i Aremark er utelatt fra fredningsomfanget, og ber om at denne inkluderes i fredningen. Dette var brygga med stor b, og hadde stor betydning i sin tid.

Riksantikvarens kommentarer

Riksantikvaren er enig i at Brygga nord for Arestad gamle prestegård har vesentlige kulturhistoriske verdier og representerer et viktig bidrag til formidlingen av Haldenkanalens historie. Riksantikvaren har tatt med Brygga i videre fredningsprosess.

3. Aurskog-Høland kommune

Aurskog-Høland kommune ønsker å uttrykke sin støtte til forslaget til fredning. Kommunen vurderer at en fredning vil være et viktig tiltak for å beskytte og bevare kulturminnene. Både som et nasjonalt symbol på teknisk og industriell utvikling og som en ressurs for fremtidige generasjoner.

Riksantikvarens kommentarer

Riksantikvaren takker for støtten til fredningen.

4. Østfold Energi

- a) Østfold Energi viser bekymring for fredningen av Brekke dam. Dammen på Brekke må oppgraderes, og Østfold Energi ønsker at det innarbeides bestemmelser for fredningen i forbindelse med dette. Østfold Energi la i sitt innspill frem en rekke forslag til bestemmelser.
- b) Østfold Energi vil avklare eiendomsforhold til gamle Brekke sluseanlegg, verksted og smie på Brekke med Haldenvassdragets kanalselskap. Det er ønskelig at det avklares gjennom denne prosessen.
- c) De ønsker å delta i prosessen videre i utarbeidelsen av forslag til fredningen.

Riksantikvarens kommentarer

Riksantikvaren takker for innspillet, og kommenterer punktvis under:

- a) Riksantikvaren har gjennomgått forslaget til bestemmelser. Damsikkerhet er viktig, og Riksantikvaren forstår behovet for oppgradering av dammen i henhold til pålegg og krav. Vi har dermed lagt inn i bestemmelsene at det skal gis dispensasjon for begrunnede og nødvendige sikkerhetstiltak jf. bestemmelser m) under § 15. Vi har også foreslått bestemmelser for å imøtese

innspillene til Østfold Energi i bestemmelsene n) og u) under § 15 og bestemmelsene h) og m) under § 19.

Østfold Energi foreslår noen bestemmelser for å kunne samkjøre saksbehandlingen etter ulike særlover som kan være aktuelle på området. Noen av innspill til bestemmelser vil, etter Riksantikvarens oppfatning, kunne innebære store vesentlige inngrep i kulturminneverdiene som er grunnlaget for fredningen. Vi mener derfor at slik tiltak må vurderes etter den vanlige prosedyren for dispensasjonsbehandling etter kulturminneloven.

- b) Vi ser det som positivt at Østfold Energi ønsker å avklare eierskap til disse objektene.
- c) Riksantikvaren har hatt flere møter med Østfold Energi i fredningsprosessen.

5. Haldenvassdragets Brukseierforening

Foreningen er positive til at verkstedet, uthuset og brygga inngår i fredningsomfanget. Foreningen er imidlertid betenkt til inkluderingen av to kraner i fredningsomfanget, på bakgrunn av sikkerhetsrisiko for allmenheten. Brukseierforeningen ber om at kranene utgår fra omfangslisten slik at de kan fjernes fra området.

Riksantikvarens kommentarer

Riksantikvaren takker for innspillet og har vurdert sikkerhetsrisikoen av kranene på Neset. Slik de står i dag, ser ikke Riksantikvaren at kranene utgjør betydelig risiko for allmenheten i noen større grad enn andre konstruksjoner/installasjoner langs Haldenkanalen. Kranene har høy kulturhistorisk verdi, og representerer en funksjon langs Haldenkanalen det, så langt oss bekjent, er få eller ingen andre igjen av. De er viktige bidrag til formidlingen av vedlikeholdet og driften i Haldenkanalen. Riksantikvaren ønsker å opprettholde fredningen av disse. Dersom det er aktuelt kan foreningen søke om dispensasjon fra fylkeskommunen om å sette opp fareskilt ved kranene, for å forhindre eventuell unødig bruk, jf. bestemmelse o) under § 15.

6. NVE

- a) NVE ønsker å spille inn at fredningen eller fredningsbestemmelsene ikke må være til hindre for:
- a) At NVE kan gi pålegg om tiltak ved tidskrisiske situasjoner og lignende med hjemmel i vannressursloven § 40.
 - b) Oppfyllelse av krav og pålegg som følger av vannressursloven og tilhørende forskrifter. Damsikkerhetsforskriften gjelder for krav og pålegg av sikkerhetsmessig art uavhengig av fredning.
- b) Vassdraget er vernet og kulturminner er del av vernegrnlaget. NVE følger opp sektoransvaret for kulturmiljø knyttet til vassdrag og energi. Haldenkanalen og Brekke dam har status som statlig listeførte kulturminner.

Riksantikvarens kommentarer

Riksantikvaren takker for innspillet, og kommenterer punktvis under:

- a) Riksantikvaren har lagt til spesifiserte bestemmelser knyttet til dette, jf. bestemmelse m) og u) under § 15 og bestemmelse h) og m) under § 19.
- b) Det er positivt at Haldenkanalen og Brekke dam har status som statlig listeførte kulturminner, og at disse følges opp gjennom sektoransvaret til NVE.

7. Halden kommune

- a) Fredningen må ikke være til hinder for bruk av områdene som skaper interesse og inntekt til rekreasjon, undervisning, arrangementer, infrastruktur, kraftproduksjon eller nødvendig tilrettelegging for tilkomst. Vern gjennom bruk er viktig.
- b) Informasjonsmøtet på Ørje burde blitt holdt før frist for innspill til melding om oppstart.
- c) Det er flere kulturminner som ikke inngår i omfanget i dag, herunder tømmerrenner, sagbruksrester og industri lenger ned i vassdraget. Kommunen oppfordrer Riksantikvaren til å vurdere om det er aktuelt å se på muligheter for økonomisk og praktisk bidrag til flere områder i kommunen.

- d) Kommunen oppfordrer Riksantikvaren til å vurdere fredning etter kulturminneloven opp mot det eksisterende vernet etter plan-og bygningsloven.

Riksantikvarens kommentarer

Riksantikvaren takker for innspillet, og kommenterer punktvis under:

- a) Riksantikvaren imøteser viktigheten med vern gjennom bruk og har spesifisert i bestemmelsene om tilrettelegging og bruk, jf. bestemmelse p) under § 15.
- b) Riksantikvaren tar innspillet til etterretning, og vil ved senere informasjonsmøter i denne saken, og eventuelle andre saker, tilstrebe å ha svarfrister etter slike møter.
- c) Omfanget begrenser seg til den kanaliserte delen av Haldenvassdraget, Haldenkanalen, mellom Skulerud og Tistedal til tømmerfløting og vannvei for fartøy. Tømmerrennene er ikke inkludert i fredningen da disse er tilknyttet sidevassdragene og dermed separate historiske kulturmiljø. Sagbruksrester og industri knytter seg til treforedlingsindustrien og er en indirekte industri av tømmerfløtingen som ikke inngår i denne fredningen. Når det gjelder mulighet for økonomisk og praktisk bidrag finnes det ulike tilskuddsordninger til kulturminner, både fredete og ikke fredete. Les mer på [Tilskudd – Riksantikvaren](#)
- d) Som nasjonal kulturmiljømyndighet har Riksantikvaren ansvar for å sikre kulturmiljøene for kommende generasjoner. Fredning skiller seg fra andre former for vern ved at det innebærer en varig beskyttelse. Andre typer vern kan i prinsippet oppheves av et nytt kommunestyre. I dette tilfellet er også Haldenkanalen én av 15 anlegg valgt ut for å representere vår industrihistorie. Riksantikvaren ser det som viktig at alle anleggene sikres for fremtiden gjennom det samme formelle vernet, fredning etter kulturminneloven.

8. Asbjørn Brandsrud

Brandsrud ber om at Otteidkanalen inkluderes i fredningen, da dette var et svært viktig anlegg for tømmerfløtingen på 1800- og 1900-tallet i Haldenvassdraget. Uten Otteidkanalen og overføringsanlegget fra Stora Le ville det trolig aldri blitt noe av kanaliseringen av hovedvassdraget. Det finnes flere fysiske spor etter anlegget fremdeles.

Riksantikvarens kommentarer

Otteidkanalen var et viktig anlegg for tømmerfløtingen mellom Norge og Sverige i perioden 1827-1956. Selv om Otteidkanalen er et viktig historisk interessant anlegg, og knyttet til virksomheten i Haldenkanalen har Riksantikvaren avgrenset fredningen til hovedvassdraget mellom Skulerud og Tistedal. Otteidkanalen er en del av et sidevassdrag, og Riksantikvaren anser det som et eget separat kulturmiljø. Otteidkanalen er i tillegg regulert til spesialområde for bevaring gjennom plan og bygningsloven.

9. Marker kommune

- a) Kommunen er positiv til fredningen, men kunne ønsket et større omfang som inkluderte fløtningsinstallasjonene i tilknytning til Setten, Mjermen og Otteid.
- b) Kommunen påpeker at en stor andel av de fredete objektene eies av Haldenvassdragets Kanalselskap, som igjen eies av kommunene. Det er viktig at kanalselskapet har en tilfredsstillende økonomisk ryggrad.

Riksantikvarens kommentarer

Riksantikvaren takker for innspillet, og kommenterer punktvis under:

- a) Fløtningsinstallasjonene i tilknytning til Setten, Mjermen og Otteid var funksjonelt tilknyttet Haldenkanalen, og bidro med tømmer til vassdraget. Riksantikvaren har avgrenset fredningen av Haldenkanalen til hovedvassdraget mellom Skulerud og Tistedal, da dette er en naturlig geografisk avgrensning for fartøylene på kanalen. Fløtningsinstallasjonene i sidevassdragene anser Riksantikvaren som separate historiske kulturmiljø og er derfor ikke omfattet av denne fredningen.

- b) Det er eier eller bruker som er ansvarlig for vedlikehold av de fredete kulturmiljøene. Det finnes imidlertid flere tilskuddsordninger som eiere og brukere kan søke på.

10. Store Bjørnstad AS

- a) Ber om at avvik i kartgrunnlag som følger varslingsbrev og det som fremkommer i www.kulturminnesøk.no rettes.
- b) Det er registrert to enkeltminner med ID 241336-8 og 241336-92. I tidligere vurderinger er 241336-8 unntatt fredning, Store Bjørnstad AS ønsker at dette videreføres.
- c) Store Bjørnstad AS påpeker i deres innspill at deres standpunkt er at deres berørte eiendommer tas ut av det videre arbeidet slik at disse blir unntatt fredning, da det vil legge begrensninger på løpende drift og utvikling av deres eiendom. De er likevel positive til at "stjerneobjektet" i vann inngår i fredningen, men ber om at eventuelle buffersoner begrenses til å kun omfatte vannområder i direkte tilknytning til "stjerneobjektet".

Riksantikvarens kommentarer

Riksantikvaren takker for innspillet, og kommenterer punktvis under:

- a) Avvik i kulturminnesøk.no vil bli rettet omgående.
- b) Riksantikvaren har tatt ut Ganerød sag med kulturminneID 241336-8 da denne knytter seg til treforedlingsindustrien i området, og er en indirekte virksomhet etter tømmerfløtingen langs Haldenkanalen. Det omfattes dermed ikke av denne fredningen.
- c) Riksantikvaren varslet fredning av et større område i vann i påvente av kartlegging av objektene i vann. Områdene i vann som ble fremlagt i melding om oppstart har blitt undersøkt, og forslaget til fredning er blitt betydelig redusert og omfatter nå kun enkelte "stjerneobjekter" i vann.

11. Haldenvassdragets kanalselskap

- a) Kanalselskapet tar omfanget til etterretning, men kunne tenkt seg et utvidet omfang med Sootkanalen, jernbanesporet på Kolstadfoss og Otteidkanalen.
- b) Det står flere "kjærringer/stolper" langs land før elveløpet ved Vadet i Tistedal som bør vurderes å tas inn i omfanget.
- c) Det er to øyer Huskøya og Kattholmen i området mellom Tangen brygge og Vadet i Tistedal. På Kattholmen var det drift knyttet til tømmerfløtingen – med sag og barkeri. Fundamentene til en kjerrat som trakk opp tømmeret er fremdeles synlig. Dette bør vurderes med i fredningen.
- d) Kanalselskapet støtter Aremark kommunes innspill om å ta med Brygga ved Aremark kirke/Arestad gamle prestegård.

Riksantikvarens kommentarer

Riksantikvaren takker for innspillet, og kommenterer punktvis under:

- a) Sootkanalen, jernbanesporet på Kolstadfoss og Otteidkanalen er tilknyttet Haldenkanalen, og bidro med tømmer til vassdraget. Riksantikvaren har likevel avgrenset fredningen av Haldenkanalen til hovedvassdraget mellom Skulerud og Tistedal, da dette er en naturlig geografisk avgrensning for fartøyene på kanalen. Fløtningsinstallasjonene i sidevassdragene anser Riksantikvaren som separate historiske kulturmiljø og er derfor ikke omfattet av denne fredningen. Både Sootkanalen og Otteidkanalen er regulert til spesialområde for bevaring gjennom plan- og bygningsloven, og Kolstadfoss inngår i et LNFR-område i Aurskog-Høland.
- b) Riksantikvaren har vurdert kjærringene ved Vadet i Tistedal til å være en viktig del av Haldenkanalens fortelling og tømmerfløtingshistorie. Kjærringene er innlemmet i omfanget til fredningen.
- c) Huskøya og Kattholmen er regulert til naturvernområde, jf reguleringsplan for Veden datert 20.06.2000. Det finnes spor etter tømmerdrift, med både fundamenter, spor etter installasjoner og stolper. Driften knytter seg til foredlingen av tømmeret med barkeri og sag, og knytter seg indirekte på Haldenkanalens tømmerfløtingsvirksomhet, som ikke inngår i formålet med fredningen.

- d) Riksantikvaren erkjenner at Brygga har vesentlige kulturhistoriske verdier og representerer et viktig bidrag til formidlingen av Haldenkanalens historie. Riksantikvaren har tatt med brygga i den videre fredningen.

12. Akershus fylkeskommune

- a) Fylkesrådet støtter forslaget om å frede Haldenkanalen, men anbefaler at Riksantikvaren vektlegger synspunkter som framkommer fra eiere og interessenter som berøres av fredningsforslaget.
- b) Fylkesrådet etterlyser tydeligere begrunnelser for utvalget av omfanget, både det som er inkludert og det som er ekskludert, som Tømmerrenna ved Bønsdammen og anlegget ved Kolstadfoss.
- c) Fredningsbestemmelsene bør legge til rette for at Skulerud kan opparbeides til et mer helhetlig anlegg, med tilbakeføringer og rekonstruksjoner.
- d) Riksantikvaren bør vurdere utvidelse av områdefredningen ned til vannet ved Skulerud, for å hindre eventuell utbyggelse som kan forringe opplevelsen av kulturminnene.
- e) Fylkeskommunen ber om at høringsfristen på det endelige fredningsforslaget settes til minst 3 måneder for å sikre behandling i fylkestinget.

Riksantikvarens kommentarer

Riksantikvaren takker for innspillet, og kommenterer punktvis under:

- a) Riksantikvaren tar innspillet til etterretning.
- b) Det er flere interessante kulturmiljøer i området som er tilknyttet Haldenkanalen, men Riksantikvaren har avgrenset fredningen til hovedvassdraget mellom Skulerud og Tistedal, til den kanaliserte delen av Haldenvassdraget, og ikke sidevassdragene med tilknytning til Haldenvassdraget. Tømmerrenna ved Bønsdammen og anlegget på Kolstadfoss er ikke inkludert i fredningen da disse er tilknyttet sidevassdragene og er vurdert som separate historiske kulturmiljø.
- c) Skulerud var et viktig startpunkt for tømmerfløtingen i Haldenkanalen, hvor tømmeret ble fraktet både via vann, jernbane og kjøretøy. Det er lagt inn en

bestemmelse om at det kan gis tillatelse til tilbakeføring til opprinnelig eller tidligere utseende og konstruksjoner/utforming, jf. bestemmelse f) under § 19.

- d) Området på Skulerud er vesentlig for jernbanehistorikken og tilknytningen til tømmerfløtingen. Riksantikvaren freder ikke mer enn nødvendig, og anser det foreslåtte omfanget som stort nok til å bevare virkningen av kulturminnene i det landskapet det ligger i knyttet til jernbanen og tømmerfløtingen på Skulerud.
- e) Riksantikvaren imøteser ønsket om lang høringsfrist, og forlenger høringsperioden til 30.september 2026.

13. Østfold fylkeskommune

- a) Østfold fylkeskommune ønsket å behandle oppstartsmeldingen politisk, men det var ikke mulig gitt fylkeskommunenes interne frister for politisk behandling. Fylkesadvokaten har konkludert med at fylkeskommunen ikke får gitt tilbakemelding uten politisk behandling, utover at fylkeskommunen er positiv til at det startes opp fredning av deler av Haldenkanalen.
- b) Fylkeskommunen ber om at høringsfristen på det endelige fredningsforslaget settes til minst 3 måneder for å sikre behandling i fylkestinget. Etter forlenget frist ettersendte fylkeskommunen detaljerte innspill hvor det ble påpekt følgende:
- c) Områdefredningen på Neset bør utvides til å omfatte søndre del av Neset og lagerbygningen der.
- d) Områdefredningen ved Ørje sluser bør utvides til hele området på vestsiden av slusen og en hvilebrakke der.
- e) Fylkeskommunen ønsker at det presiseres i fredningsbestemmelsene at Ørje brug er et bygningsmiljø som henger tett sammen med Ørje sluser og at Ørje brug og dens tilhørende bygninger er en viktig del av hele opplevelsen på Ørje sluser, og en viktig del av historien.
- f) Det er viktig med en god buffersone rundt objektene i vann slik at opplevelsen av disse ikke forringes.
- g) Områdefredningen på Strømsfoss bør inkludere større deler av Kanaltangen. Det bør i tillegg legges inn en setning i bestemmelsen som fremhever hvor viktig det er

at kultur- og bygningsmiljøet rundt Strømsfoss sluser bevares. Bygningsmiljøet rundt Strømsfoss sluser med mølle, kraftverk, butikker og andre bygninger er en viktig del av det helhetlige kulturmiljøet

- h) Områdefredningen rundt Skodsberg brygge bør inkludere veien ned til brygga.
- i) Områdefredningen rundt kulturmiljøene Brekke og Krappeto er betydelige, noe fylkeskommunen er positive til. God buffer og områdefredning i vassdraget og landområdet rundt slusemiljøene i Haldenvassdraget påpeker fylkeskommunen at er viktig.
- j) Fylkeskommunen savner en begrunnelse på hvorfor anlegget ved Ganerød, med tømmerrenne og dam, er tatt ut av omfanget sammenlignet med oppstartsmeldingen fra 2018.

Riksantikvarens kommentarer

Riksantikvaren takker for innspillet, og kommenterer punktvis under:

- a) Riksantikvaren tar innspillet til etterretning.
- b) Vi imøteser ønske om lang høringsfrist og forlenger høringsperioden til 30. september 2026
- c) Riksantikvaren har vært på befaring og vurdert området. Det er et interessant objekt og område, men Riksantikvaren anser ikke disse til å tilføre fredningen en vesentlig større verdi for Haldenkanalens historie enn kulturminnene og områdene som allerede er foreslått til fredning. Det er et objekt og et område som vi mener er representert gjennom andre kulturminner og -miljø som allerede er foreslått fredet.
- d) Riksantikvaren er enig i at områdefredningen og hvilebrakken vest for slusene bør innlemmes i fredningen, og utvider omfanget ved Ørje sluser. Hvilebrakkene representerer en viktig del av arbeidermiljøet langs kanalen.
- e) Ørje bruk er et bygningsmiljø knyttet til treforedlingsindustrien på Ørje. Området har historisk tilknytning til tømmerfløtingen i Haldenkanalen, gjennom mottak og videreforedling av tømmer fra fløtingen. Treforedlingsindustrien regnes som en indirekte følge av tømmerfløtingen og omfattes ikke av fredningen. Siden området ikke er en del av

- fredningsomfanget, er det heller ikke naturlig å omtale dette i fredningsbestemmelsene. Ørje brug er i dag regulert til bevaring.
- f) Riksantikvaren har vurdert innspillet om en større buffersone rundt objektene i vann. Vi har vurdert at det ikke er nødvendig med en større buffersone fordi objektene fredes på bakgrunn av deres funksjon og opplevelsesverdi, og ikke på grunn av deres materialautentisitet. Dette gjenspeiles i bestemmelsen q) under § 15 som sier at objektene kan erstattes. I tillegg anser vi objektene som tilstrekkelig beskyttet etter bestemmelse k) under § 15 som sier at aktiviteter som kan medføre skade eller ødeleggelse på objektene er forbudt.
 - g) Kanaltangen på Strømsfoss utviklet seg til et tettsted i forbindelse med tømmerfløtingsdriften. Dette er et viktig miljø, men Riksantikvaren opprettholder foreslått områdefredning, da det er tømmerets og fartøyenes vei gjennom slusemiljøet som er det vesentligste i dette kulturmiljøet. Mølla, kraftverket, butikker og andre bygninger som ikke er knyttet til tømmerfløtingsdriften er ikke omfattet av fredningen. Riksantikvaren nevner dermed ikke disse i fredningsbestemmelsene.
 - h) Skodsberg brygge var et viktig stoppested for fartøyene i kanalen. Riksantikvaren freder ikke mer enn nødvendig, og anser det foreslåtte omfanget som stort nok til å bevare virkningen av brygga i det landskapet det ligger i knyttet til transportveien i vannet.
 - i) Riksantikvaren tar innspillet til etterretning.
 - j) Ganerød sag var et sagbruk fra 1600-tallet og 1800-tallet. Sagbruket fikk fraktet tømmer opp fra Femsjøen via en vanddrevet kjerrat. Kommersiell drift opphørte i 1870. Det er spor etter driften i dag. Da dette knytter seg til treforedlingsindustrien, som ikke inngår i formålet med fredningen, inngår ikke dette i denne fredningen.

Arbeidet etter melding om oppstart

På grunn av kulturmiljøets omfang og eiervolum ble det holdt et informasjonsmøte 22. januar 2025 på Ørje brug. I møtet ble fredningen presentert og problemstillinger og spørsmål diskutert. Her kom det innspill som Riksantikvaren tar med seg i videre prosess med fredningen.

I arbeidet videre med fredningsaken ble det avholdt enkeltvise møter med hver kommune, og dialog med flere berørte eiere.

Det er blitt avholdt fire møter med Østfold Energi og NVE vedrørende fredningen i tilknytning til oppgraderingen av Brekke dam.

Det er blitt gjennomført flere befaringer ved de ulike kulturmiljøene, og utført en kartlegging av objektene i vann. Etter kartleggingen har omfanget av objektene i vann blitt konkretisert til kun objektene i vann, og ikke vann og deler av land rundt disse. Oppstartsmeldingen i 2024 baserte seg på kartgrunnlaget fra oppstartsmeldingen i 2018. Under utarbeidelse av forslag til fredning ble det oppdaget at opptegning av enkelte kulturminner var til dels upresist. Kartgrunnlaget er til forslag til fredning blitt oppdatert og presisert. Presiseringen er avklart med berørte eiere.

Begrenset tillegg til melding om oppstart

Riksantikvaren har undersøkt objekter og områder som ble foreslått i innspill til oppstartsmeldingen. Det ble avdekket enkelte nye kulturminner som Riksantikvaren anså som vesentlige for fredningen av Haldenkanalen. Det ble sendt ut en begrenset oppstartsmelding til berørte parter for disse objektene. Det ble gitt en frist til 15. oktober 2025 på å komme med innspill til disse.

Merknader med Riksantikvarens kommentarer

Det kom inn i alt to merknader til begrenset tillegg til melding om oppstart.

Merknadene er her kort gjengitt med Riksantikvarens kommentarer:

1. Store Bjørnstad AS

Store Bjørnstad AS har ingen innvendinger til enkeltobjektet som er i tilleggsvarslet. De påpeker at merkede «stjerneobjekt» i vann kan inngå i fredningen, men at eventuelle buffersoner må begrenses til kun å omfatte vannområder i direkte tilknytning til «stjerneobjektet» og må ikke hindre fremtidig drift og utvikling på eiendommen Store Bjørnstad.

Riksantikvarens kommentarer

Riksantikvaren takker for innspillet fra Store Bjørnstad AS. Riksantikvaren har vurdert de aktuelle kulturminnene i vann som viktige knyttet til formålet med fredningen. Riksantikvaren har vurdert at det ikke er nødvendig med en buffersone rundt disse objektene fordi objektene fredes på bakgrunn av deres funksjon og opplevelsesverdi, og ikke på grunn av deres materialautentisitet.

2. Østfold Energi

- a) Østfold Energi uttrykker stor bekymring for fredning av Brekke dam, da det vil komme i strid med Forskrift om sikkerhet ved vassdragsanlegg og de fremtidige behov for rehabilitering og oppgradering av vassdragsanlegget. Damanlegget må følge de lover og forskrifter som følger damanlegget. Det er ønsket at det utarbeides dispensasjonsmuligheter i fremtidige bestemmelser som ivaretar energiselskapets behov.
- b) Det pågår et prosjekt om å oppgradere dammen i tråd med kravene etter Damsikkerhetsforskriften. Det vil bli betydelige tiltak på både damanlegg, uteområder og tilhørende infrastruktur. Det er ikke besluttet hvilke tiltak som må gjennomføres for å få damanlegget i sikkerhetsmessig forsvarlig tilstand. Et fredningsvedtak vil gjøre arbeidet krevende. Østfold Energi ønsker et samarbeid med Riksantikvaren vedrørende fredningen og drift og vedlikehold av dammen.
- c) Lenserekkene 241336-112 og 241336-114 som ble foreslått fredet i skriv 24. september er besluttet å fjernes som følge av risikovurdering for damanlegget, både med fokus på sikkerhet for tredje person, og risiko for damanlegget, flomavledningskapasitet og flomluker.

Riksantikvarens kommentarer

- a) Riksantikvaren ønsker bruk og vedlikehold av dammen, og har lagt inn bestemmelser som skal sørge for at vedlikehold og drift kan utføres, men at også kulturminneverdiene blir bevart. Dette gjelder bestemmelser m), n) og v) under § 15 og bestemmelser h) og m) under § 19.
- b) Det pågående prosjektet med oppgradering av dammen vil føre til flere endringer i kulturmiljøet. Riksantikvaren anser fredning som viktig for å

bevare kulturminneverdiene i området. Riksantikvaren og Østfold Energi har vært i dialog om problemstillingen.

- c) Riksantikvaren var ikke klar over at lenserekkene 24336-112 og 24336-114 er besluttet fjernet. Disse har inngått i omfanget og blitt varslet i brev 24. november 2024 som en del av området på Brekke. Som nevnt i brevet ber Riksantikvaren om at kulturmiljøet blir behandlet som fredet inntil fredningsspørsmålet er avgjort, og at eventuelle tiltak på kulturminnene blir gjort i dialog med fylkeskommunen. Etersom lenser er representert flere andre steder i kanalen, vurderer Riksantikvaren at lenserekken 24336-112 ikke har avgjørende betydning for den historiske fremstillingen av tømmerfløtingen i kanalen. Riksantikvaren imøteser energiselskapets ønske, og vil ta den ut av videre fredning. Ganglense 24336-114 har opprinnelig ligget langs fjellet foran sluseanlegget og fungert som arbeidsplattform for arbeiderne. Denne er tilknyttet tømmerfløtingen, og skal fremdeles inngå i fredningen. Den kan for øvrig flyttes til opprinnelig plassering, jf. bestemmelse w) under § 15, som vil tilsi at den ikke videre vil utgjøre risiko for damanlegget og flomavledningskapasitet og flomluker.

Østfold Energi redegjør i brev av 26. april 2026 for eierforhold ved objekter på Brekke. Vannnivåstaven med nummer 241336-119 er knyttet til reguleringen av vassdraget, og tilhører Haldenvassdragets brukseierforening. Gamle brekke sluseanlegg med nummer 241336-9, ganglensen ved sluseanlegget med nummer 241336-114 og verksted med nummer 241336-20 er på Østfold Energi sin eiendom, men eies av Haldenvassdragets kanalselskap. I tillegg ber Østfold Energi om at stolperækker nedstrøms med nummer 241336-116, 241336-117 og 241336-118 tas ut av fredningen. De mener disse ikke er tilknyttet tømmerfløtingen, men ble satt opp som en løsning for å deponere stein langs elvebredden.

Riksantikvarens kommentarer

Riksantikvaren takker for avklaring av eierforhold. Innspill om stolperækker som ønskes å tas ut av fredningen tar vi med oss inn i høringsperioden. Vi har behov for mer dokumentasjon om historikken rundt disse.

Høring

Riksantikvaren har utformet et fredningsforslag, som i samsvar med kulturminneloven § 22 nr. 2 sendes på offentlig ettersyn og til høring til berørte parter. Samtidig blir det kunngjort i avisene Halden Arbeiderblad, Sarpsborg Arbeiderblad, Rakkestad Avis, Smaalenes Avis og Indre Akershus Blad og Norsk lysingsblad at fredningsforslaget er lagt ut til offentlig ettersyn på Riksantikvarens sider.

Etter høringen bearbeides fredningsforslaget på bakgrunn av innspill og legges fram til politisk behandling i Aurskog-Høland kommune, Marker kommune, Aremark kommune og Halden kommune jf. kulturminneloven § 22 nr. 3. Høringsuttalelsene og kommunens behandling vil bli vurdert og tatt inn i saken. Det er Riksantikvaren som fatter vedtak om fredning. Fredningsvedtaket kan påklages.

Frist for uttalelse er 30. september 2026

Hilsen

Sigrid Murud
seksjonssjef

Marianne Louise Nielsen
avdelingsdirektør

Brevet er elektronisk godkjent uten underskrift

Vedlegg:

Dokumentasjonsvedlegg del 1

Objekter og områder som inngår i fredningen

Eieroversikt

Informasjon til eiere og berørte parter ved objekter i vann

Mottakere:

Aurskog-Høland kommune

Halden kommune

Statens vegvesen
Haldenvassdragets Kanalselskap AS
Aremark kommune
Marker kommune
Østfold Energi AS
MOSEBYNESET EIENDOM AS
Store Bjørnstad AS
HALDENVASSDRAGETS BRUKSEIERFORENING
Jan Tolfsbys stiftelse
Roald Opsahl
Carina Hansesætre
Thor Olav Bøen
Sissel Margrethe Børke
Rolf Arne Bergstrøm
Berith Synnøve Bredholt
Anders Niklas Buer
Amund Willum Rakkestad
Anne Elisabeth Sande
Paul Einar Strøm
Nils-Håkon Lie
Per Egil Endresen
Linn-Helén Moen
Akershus fylkeskommune
Østfold fylkeskommune
Skulerud Grendehus SA
STIFTELSEN ØRJE BRUG
Ulf Johan Robert Uttersrud
Per Erik Holtet
Nina Marita Wiken
Hilde Irene Emanuelsen Solbrekke
John Morten Solbrekke
Glenn Marius Skibsted
Åse Reidun Wallin Pettersen
Bjørn William Fagerhøy
Even Blomkvist
Ingrid Karine Sønvisen Valborgsdatter
STANGESKOVENE AS
Erling Grimsrud AS
Christian Detlef Mahler
Terje Alexanderson
Bodil Irene Wiig Buer
Lars Thomas Buer

Per Martin Ulven
Jan Tore Skofterud
Norske Skog Saugbrugs ASA

Kopi til:

NVE - Norges vassdrags- og energidirektorat
Fortidsminneforeningen
Fortidsminneforeningen - Østfold avdeling
Norsk Folkemuseum avd. Norsk Maritimt
Fortidsminneforeningen - Oslo og Akershus avdeling
Statsforvalteren i Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus
Skulerud Vel
Halden Kjernekraft AS